

En kristen dåp, et jødisk brudd

HOLOCAUST: I mai 1940 ble min halvt jødiske far døpt i kirken, i en alder av fem år. Resten av livet flyktet han fra en historie som tiden ikke var moden for at han kunne fortelle.

**STINE CAMILLA
BJERKESTRAND,**
skribent og
kommunikasjonsdirektør

Faren min likte ikke å gå i kirken. Jeg husker ikke helt formuleringen han brukte, men det var noe sånt som at han ikke hørte hjemme der. Motviljen hans står klart for meg, selv så mange år etter at han døde. Den handlet ikke om et bevisst standpunkt mot kristendommen og han var ikke en eksplisitt ateist. Han fant ingen spesiell glede i humor og sketsjene rundt prester og kristne, som gikk som en farsott da jeg var ung på 1980-tallet.

Den stille motstanden hans vakte en indre uro hos meg. På denne tiden trodde jeg på en himmel og et helvete, og kanskje er det derfor jeg husker dette så godt?

Han ga aldri noen forklaring på hvorfor han ikke syntes han hørte hjemme i kirken, og det var ingen naturlig inngang til temaet i samtalerne våre. Vi hadde en slags stilltende avtale i familien, som jeg aksepterte fra jeg var barn. Om vi nærmet oss temaet ble han taus og markerte tydelig at vi nå var på vei inn i et terreng han ikke ville inn i.

Mange år etter at han døde, har jeg i arkivenes skattekamer funnet deler av den dramatiske historien som skjulte seg bak tausheten hans.

En uvanlig dåp

Farmoren min giftet seg i 1934 med en jødisk mann som var medlem av Det mosaiske trosamfunn. I november 1935 ble faren min født, kun to måneder etter at de tyske raselovene ble vedtatt i Nürnberg. Med raselovene ble antisemittismen en integrert del av tysk lov. Det gikk heller ikke lang tid før lignende restriksjoner ble et faktum også i Norge. Lite ante farmor på dette tidspunktet om hvordan verdenshistorien skulle prege hennes egen historie.

Etter knappe fire års ekteskap skilte besteforeldrene mine lag. De ble innvilget skilsmisse, etter mekling hos presten. Likevel tok det hele to år fra ekteskapet ble oppløst til faren min ble døpt. Det kan ikke ha vært en selvfølge at han skulle tilhøre statskirken.

Allerede i mai 1940 startet beslagleggingen av jødernes radioapparater. Dette ble startskuddet på kartleggingen av den jødiske befolkningen i Norge, som endte i massearrestasjoner høsten 1942. Familien på min fars side var politisk bevisste, og

JØDISKE RØTTER: Faren til Stine Camilla Bjerkestrand var halvt jødisk. I 1940 ble han døpt fem år gammel, antakelig for å unnsnippe nazistenes jødeforfølgelser. Bruddet med hans jødiske røtter fulgte ham resten av livet. Foto: Privat

“Faren min må ha følt på annerledesheten, der han sto på egne ben ved døpefonten

farfar må ha forstått nok om hva som ville komme til å ta valget om å døpe faren min. Jødeforfølgelsen som han var kjent med fra Europa, hadde rykket nærmere både ham selv og den fem år gamle sønnen.

En dag sent i mai 1940 fikk derfor en stor gutt vann strøket

over det kullsvarte, krøllete håret. Om han hadde dåpplue, selve symbolet på dåpens beskyttelse, vet jeg ikke. Men det var ikke bare aldersmessig han skilte seg fra andre dåpsbarn. Utseende røpet at han hadde røtter andre steder enn i Norge. Faren min må ha følt på anner-

ledesheten, der han sto på egne ben ved døpefonten. Han må ha forstått at det som skjedde var uvanlig, men lite av hvorfor foreldrene lot ham gjennomgå dette.

Som medlem av statskirken, ble avstanden til jødedommen og faren større. Bruddet i fami-

lien handlet om mer enn kjærlighet som tok slutt.

Taushet og skam

Farfaren min flyktet i likhet med over tusen andre norske jøder til Sverige. «Grunnen til at jeg rømte til Sverige er den jødeforfølgelsen som nå foregår i Norge. Hadde jeg ikke rømt, hadde jeg helt sikkert blitt arrestert», forklarte han under avhør ved ankomst til Sverige. Historien beviser at han fikk rett. Da Donau seilte ut fra Akershuskaia 26. november 1942 var oldeforeldrene mine ombord. Reisen endte med døden i Auschwitz.

På dette tidspunktet hadde faren min blitt sju år, og var i trygg forvaring hos slektninger på landet. Antakelig forsto han fortsatt lite av hva som foregikk, men etterhvert som årene gikk må han ha fått en større bevissthet om både historien og familiens skjebne. Tausheten hans kan forstås som at han ikke ville vedkjenne seg røttene sine. Tilsynelatende hadde han satt en strek over denne delen av livet. At det var en form for skam involvert kunne jeg fornemmet. Kanskje var det derfor jeg ikke spurte mer? Hvor mye sorg og dramatik som lå i historien hadde jeg ingen idé om.

Jødernes grusomme skjebne passet ikke med det norsk krigsnarrativet, påpeker Irene Levin i boka *Vi snakket aldri om holocaust*. Det er først de senere årene at antisemittisme i det norske samfunnet og holocaust er blitt et offentlig tema i Norge. Bøker og tv-serier har satt søkelys på de norske jødernes skjebne under andre verdenskrig. Dette var knapt en bisetning i historiebøkene da jeg vokste opp.

Fant ikke ord for å fortelle

Det er ikke rart at faren min ikke fant ord for å fortelle, i en samtid der det ikke var tatt oppgjør med verken den norske antisemittismen eller behandlingen norske jøder fikk under og etter krigen. Frykten han må ha fornemmet, men ikke forsto som barn, kan ha satt spor. Dåpen i mai 1940 beskyttet ham mot nazistenes nådeløse søkelys, men ble også et sorgfullt brudd med faren og det jødiske samfunnet. Det er ikke rart at han hadde et ambivalent forhold til kirken. At han ikke følte han hørte til der, tolker jeg som respekt for sin jødiske identitet. Nå forstår jeg.

Den jødiske familien min var på flukt i store deler av livene sine. Faren min flyktet fra en historie som tiden ikke var moden for at han kunne fortelle.